

6.2 Popis pojmova

Popis pojmova detaljnije opisuje neke pojmove koji se koriste u KD BiH 2010 (NACE Rev. 2) Uvodu, Metodologiji i Objašnjenjima. Popisom pojmova se osigurava da opisi budu konzistentni sa definicijama pojmova kada se drugdje koriste, ali ovi opisi nisu namijenjeni da daju definitivno značenje riječi za namjene izvan ove metodologije. Svrha ovog popisa pojmova je samo da pomogne korisnicima da ispravno interpretiraju KD BiH 2010.

Dodana vrijednost: Bruto dodana vrijednost u baznim cijenama se definira kao razlika između outputa u baznim cijenama (bruto vrijednost proizvodnje) i međufazne potrošnje u nabavnim cijenama.

Dorada: Dorada je proces koji se obavlja, između ostalog, za zaštitu određenih proizvoda, za dobivanje određenih osobina ili za sprečavanje svih štetnih učinaka koji bi mogli proizaći iz njihovog korištenja. Primjeri su obrada usjeva, drva, metala i otpada.

Finalni proizvod: Proizvodi za koje je obrada završena.

Industrijski proces: Transformacijski proces (fizički, hemijski, ručni itd.) koji se koristi u proizvodnji novih proizvoda (potrošačkih, reproduksijskih ili investicijskih dobara), u preradi upotrijebljenih proizvoda ili u osiguravanju usluga industriji kao što je definirano u području B „Vađenje ruda i kamena“, C „Prerađivačka industrija“, D „Proizvodnja i snabdijevanje električnom energijom, plinom, parom i klimatizacija“, E „Snabdijevanje vodom; uklanjanje otpadnih voda, upravljanje otpadom te djelatnosti sanacije okoliša“ i F „Građevinarstvo“.

Kapitalna dobra: Kapitalna dobra su dobra koja su drugačija od materijalnih inputa i goriva i koriste se za proizvodnju drugih dobara i/ili usluga. Uključuju fabričke zgrade, mašine, lokomotive, kamione i traktore. Zemljište se obično ne smatra kapitalnim dobrom.

Nusproizvod: Specifični nusproizvod je proizvod koji je tehnološki povezan s proizvodnjom drugih proizvoda u istoj grani, ali se ne proizvodi ni u jednoj drugoj grani (npr. melasa u vezi s proizvodnjom šećera). Specifični nusproizvodi koriste se kao input za proizvodnju drugih proizvoda. **Obični nusproizvod**, tj. nusproizvod koji nije vezan isključivo za jednu granu, jest proizvod tehnološki povezan s proizvodnjom drugih proizvoda, ali se proizvodi u nekoliko grana (npr., hidrogen proizveden rafiniranjem nafte tehnološki je povezan s hidrogenom proizvedenim u petrohemijskoj proizvodnji i karbonizaciji ugljena i identičan onom proizvedenom u grani koja obuhvata druge osnovne hemijske proizvode).

Poluproizvod: Proizvodi koji su prošli neke faze obrade, ali zahtijevaju dodatnu obradu kako bi bili pogodni za korištenje. Oni mogu biti prodani drugim prerađivačima ili prenijeti podugovaračima za daljnju obradu. Jedan od tipičnih primjera za to su grubi metalni odljevci prodani ili prenijeti drugdje radi dovršavanja.

Prerađivačka industrija: Sve djelatnosti unutar područja C. Uključena je i sitna obrtnička djelatnost i masovna proizvodnja. Treba napomenuti da se velika fabrička postrojenja ne koriste isključivo u području C.

Proizvod: Proizvod je rezultat neke ekonomske djelatnosti. Ovo je opći naziv koji se koristi za dobra i usluge.

Proizvodnja: Proizvodnja je djelatnost čiji je rezultat proizvod. Koristi se u vezi s cijelim nizom ekonomskih djelatnosti. Taj pojam nije rezervisan samo za područja poljoprivrede, rudarstva ili prerađivačke industrije. Također se koristi u vezi s područjem usluga. Mogu se koristiti i precizniji pojmovi da označe proizvodnju: pružanje usluga, obrađivanje, prerađivanje itd., ovisno o grani djelatnosti. Proizvodnju možemo mjeriti na različite načine, u fizičkim ili vrijednosnim pokazateljima.

Roba: Roba je dobro koje je moguće razmjenjivati. Može biti samo jedan proizvod s proizvodne linije, jedinstveni primjerak (umjetnička slika, Mona Lisa) ili materijalni medij za usluge (softverska disketa). To je koncept koji se koristi za carinske klasifikacije.

Mašine industrijske: Sve vrste mašina i opreme prvenstveno izrađenih za korištenje u prostorijama koje nisu domaćinstva, npr. alatne mašine, veš-mašine za praonice veša.

Mašine za ličnu upotrebu ili domaćinstvo: Sve vrste mašina i opreme prvenstveno izrađenih za korištenje u privatnim domaćinstvima, npr. kućne mašine za pranje.

Transformacija: Transformacija je proces kojim se modificira priroda, sastav ili oblik sirovina, poluproizvoda ili finalnih proizvoda radi dobivanja novih proizvoda.

PRODCOM

176. PRODCOM je kratica za EU nomenklaturu proizvoda koja se koristi u sistemu proizvodnih statistika za rudarstvo i prerađivačku industriju (isključujući usluge, osim "industrijske usluge"). Odbor za PRODCOM (*Prodcom Committee*) svake godine ažurira PRODCOM listu, na kojoj se zasnivaju statistike proizvodnje. Naslovi PRODCOM liste su izvedeni iz CN, ali njihova šifra je daljnja razrada CPA šifre. PRODCOM naslovi se označavaju korištenjem osmerocifrene šifre, prvih šest cifara su identične šiframa CPA. Na taj način je PRODCOM vezana za i konzistentna s CPA. Veza s CPA naglašava i vezu s NACE omogućujući da preduzeća koja proizvode proizvode budu identificirana, dok veza s CN omogućuje usporedbe između proizvodnih statistika i statistika vanjske trgovine.

Glavne industrijske grupacije - MIGs

177. MIG, Glavno industrijsko grupisanje (*Main Industrial Groupings*) je evropska klasifikacija koja grupira industriju u smislu proizvoda baziranih na potražnji: kapitalni proizvodi, međufazni proizvodi, trajni potrošni proizvodi, netrajni potrošni proizvodi i energija. MIG se koristi pri izradi više pokazatelja, među kojima su i indeks industrijske proizvodnje (izražen u smislu dodane vrijednosti i baziran na jedinicama po vrsti djelatnosti - KAU) i indeks cijena proizvođača.

Klasifikacija za statistiku direktnih stranih investicija - Bilans plaćanja (BOP)

178. Bilans plaćanja (*Balance Of Payments*) koristi agregate NACE kategorija za izvještavanje o podacima direktnih stranih investicija (*Foreign Direct Investment - FDI*). Nivo raščlanjenosti djelatnosti je uglavnom izražen u smislu NACE kategorije „oblast“.

Veze s ostalim međunarodnim klasifikacijama

NAICS

179. NAICS je Sistem industrijske klasifikacije Sjeverne Amerike (*North American Industry Classification System*). NAICS je razvijena sredinom 1990-tih da bi omogućila ekonomsku analizu ekonomija sjevernoameričkih zemalja. Strukture ISIC i NAICS su znatno različite. Međutim, statistički podaci prikupljeni u skladu s NAICS klasifikacijom mogu se agregirati u prve dvije cifre ISIC Rev. 4 i NACE Rev. 2, osiguravajući usporedivost podataka.

ANZSIC

180. ANZSIC je Standardna klasifikacija djelatnosti Australije i Novog Zelanda (*Australian and New Zealand Standard Industrial Classification*) razvijena za potrebe obje zemlje za proizvodnju i analizu industrijskih statistika. U razvoju ANZSIC veliki naglasak je stavljen na usklađivanje s međunarodnim standardima. ISIC Rev. 3 je korišten kao međunarodni standard za referentne svrhe. ANZSIC je mnogo bliža ISIC i NACE nego NAICS, jer njena struktura jasno slijedi ISIC, pri čemu kategorije za nivo oblasti i detaljnije nivoe mogu biti agregirane u dvocifrene kategorije ISIC.

1.2 Terminologija

Outsourcing

Ugovorni odnos prema kojem > *naručilac* zahtijeva od > *ugovarača* obavljanje specifičnih zadataka, poput dijelova proizvodnog procesa ili čak kompletan proizvodni proces, usluge zapošljavanja ili pomoćne djelatnosti.

Termin outsourcing se također koristi ako je > *ugovarač* podružna jedinica i ako se zadaci obavljaju po tržišnim uvjetima ili ne.

> *Naručilac* i > *ugovarač* se mogu nalaziti na istoj ekonomskoj teritoriji ili na različitim ekonomskim teritorijama. Sama lokacija ne utječe na razvrstavanje niti jedne od ovih jedinica.

Naručilac (*Principal*)

Jedinica koja ulazi u ugovorni odnos s drugom jedinicom (> ovdje nazvanom *ugovarač*) kako bi joj ta druga jedinica obavila specifične zadatke, poput dijelova proizvodnog procesa ili čak kompletan proizvodni proces, usluge zapošljavanja ili pomoćne djelatnosti.

Ugovarač (*Contractor*)

Jedinica koja obavlja specifične zadatke, poput dijelova proizvodnog procesa ili čak cjelokupan proizvodni proces, usluge zapošljavanja ili pomoćne djelatnosti, na osnovu ugovornog odnosa s > *naručiocem*. Također se koristi termin *podugovarač*. U klasifikaciji NACE, djelatnosti koje obavlja > *ugovarač* su one djelatnosti koje se obavljaju "uz naknadu ili na osnovu ugovora".

Prerađivačke djelatnosti

Fizička i/ili hemijska transformacija materijala, materija ili sastojaka u nove proizvode. Materijali, materije ili sastojci koji se transformiraju su sirovine koje nastaju kao proizvodi poljoprivrede, šumarstva, ribarstva ili rudarstva, kao i proizvodi ili poluproizvodi drugih prerađivačkih djelatnosti.

Podugovorač

Vidi > *ugovarač*

1.3 Pravila razvrstavanja

Ova pravila određuju kako razvrstati outsourcing djelatnosti naručioca i ugovarača, kao što je definirano u prethodnom dijelu 1.2 Terminologija. Važno je primijetiti da se pravila primjenjuju samo na razvrstavanje outsourcing djelatnosti i onih gdje su naručioc i ugovarači također uključeni u druge djelatnosti, razvrstavanje njihovih sveukupnih djelatnosti mora biti određeno primjenjujući pravilo dodane vrijednosti navedeno u paragrafima od 60 do 79 (kako su numerisani u klasifikaciji NACE Rev. 2 Uvodnim smjernicama), odnosno 58 do 75 (Metodologija za statističku primjenu KD BiH 2010) za sve njihove djelatnosti.

Outsourcing dijelova prerađivačkog proizvodnog procesa

Naručilac delegira dio prerađivačkog proizvodnog procesa ugovaraču.

Pravila razvrstavanja

Naručilac treba biti razvrstan kao da obavlja kompletan proces proizvodnje.

Ugovarač se razvrstava s jedinicama koje proizvode istu vrstu robe ili pružaju iste usluge za vlastiti račun.

Outsourcing kompletnog prerađivačkog proizvodnog procesa (i)

Naručilac, koji posjeduje glavne sirovine koje se koriste kao input u proizvodnom procesu, u cijelosti ugovara outsourcing proizvodnog procesa s drugom jedinicom.

Pravilo razvrstavanja

Naručilac koji posjeduje glavne sirovine koje se koriste kao input u proizvodnom procesu (npr. Tekstil i dugmad za proizvodnju odjeće, drvo i metalne dodatke za proizvodnju namještaja) i stoga posjeduje konačni output, ali mu proizvodnju obavljaju ugovarači, razvrstava se u područje C „Prerađivačka djelatnost“, i to u razred koji korespondira cijelom proizvodnom procesu. Ugovarač se svrstava s jedinicama koje proizvode istu vrstu roba za vlastiti račun.

Outsourcing kompletnog prerađivačkog proizvodnog procesa (ii)

Naručilac koji ne posjeduje vlastite sirovine koje se koriste kao input u prerađivačkom procesu, a u cijelosti ugovori outsourcing prerađivačkog procesa s drugom jedinicom.

Pravila razvrstavanja

Naručilac kojem proizvodnju obavljaju drugi i koji ne posjeduje vlastite sirovine kao input u proizvodnom procesu, treba biti razvrstan u područje G "Trgovina na veliko i malo..." (prema djelatnosti i obilježjima prodane robe) ako obavlja samo ovu djelatnost. Ako obavlja druge djelatnosti, treba biti razvrstan prema pravilu dodane vrijednosti: što može biti u područje G ili u druga područja.

Ugovarač se razvrstava s jedinicama koje proizvode istu vrstu robe za vlastiti račun.

Outsourcing građevinskih djelatnosti

Naručilac ugovara da mu građevinske radove obave druge jedinice, ali ostaje u cijelosti odgovoran za građevinski proces.

Pravila razvrstavanja

I naručilac i ugovarač se razvrstavaju u područje F (Građevinarstvo), i to u razred koji korespondira građevinskim djelatnostima koje se obavljaju.

Outsourcing pomoćnih djelatnosti

Naručilac obavlja cjelokupan ili dio procesa proizvodnje (roba ili pružanja usluga), ali delegira ugovaraču određene pomoćne djelatnosti, kao što su računovodstvene ili IT usluge. Ove pomoćne djelatnosti nisu dio osnovnog proizvodnog procesa, one ne dovode direktno do finalnih proizvoda ili usluga, ali podržavaju opće funkcioniranje naručilaca kao proizvodne jedinice.

Pravila razvrstavanja

Naručilac se razvrstava pod istom NACE šifrom koja predstavlja osnovni proizvodni proces. Ugovarač se razvrstava u specifičnu djelatnost koju obavlja, npr. razred 69.20 „Računovodstvene, knjigovodstvene i revizijske djelatnosti; porezno savjetovanje“ razred 62.02 „Savjetovanje u vezi s računarima“ itd.

Outsourcing usluga zapošljavanja

U slučaju outsourcinga usluga zapošljavanja treba razlikovati je li ono na stalnoj ili privremenoj osnovi.

Pravila razvrstavanja

- a) U slučaju outsourcinga usluga zapošljavanja na privremenoj osnovi, naručilac se razvrstava na osnovu djelatnosti koju stvarno obavlja (npr. prerađivačka industrija). Ugovarač se razvrstava u razred 78.20 „Djelatnosti agencije za privremeno zapošljavanje“.
- b) U slučaju outsourcinga usluga zapošljavanja na dugotrajnoj ili stalnoj osnovi, naručilac se razvrstava prema djelatnosti koju stvarno obavlja (npr. prerađivačka industrija). Ugovarač se razvrstava u razred 78.30 „Ostalo ustupanje ljudskih resursa“.

Outsourcing uslužnih djelatnosti

Naručilac ugovara s drugom jedinicom da ona obavi dio ili kompletno pružanje usluga (osim pomoćnih djelatnosti, vidi pravilo "Outsourcing pomoćnih djelatnosti") iznad.

Pravila razvrstavanja

- a) Naručilac koji ugovara outsourcing dijela uslužnih djelatnosti treba biti razvrstan kao da pruža cijeli proces usluga. Ugovarač se razvrstava prema dijelu usluga koje pruža.
- b) Ako naručilac ugovara outsourcing kompletne djelatnosti pružanja usluga, i naručilac i ugovarač se razvrstavaju kao da u cijelosti obavljaju uslužnu djelatnost.

Outsourcing kompletnog procesa poljoprivrednih djelatnosti ili stočne proizvodnje (i)

Ugovarač koji **posjeduje** sjemenje ili biljke (sadnice, reznice, mladice) ili stabla voda (uključujući vinovu lozu) ili stada stoke podugovara kompletan proces poljoprivredne ili stočne proizvodnje s drugom jedinicom.

Pravila razvrstavanja

Naručilac koji **posjeduje** sjemenje ili biljke (sadnice, reznice, mladice) ili stabla voda (uključujući vinovu lozu) ili stada stoke i stoga posjeduje finalni output, ali proizvodnju mu obavljaju ugovarači, razvrstava se u oblast 01, i to u razred koji obuhvata cijeli proces proizvodnje.

Ugovarač se razvrstava u odgovarajući razred grane 01.6.

Outsourcing kompletnog procesa poljoprivrednih djelatnosti ili stočne proizvodnje (ii)

Naručilac koji **ne posjeduje** sjemenje ili biljke (sadnice, reznice, mladice) ili stabla voda (uključujući vinovu lozu) ili stada stoke, ugovara s drugom jedinicom da ta jedinica obavi kompletan proces proizvodnje za njega.

Pravila razvrstavanja

Naručilac za kojeg drugi obavljaju proizvodnju i koji ne posjeduje sjemenje ili biljke (sadnice, reznice, mladice) ili stabla voda (uključujući vinovu lozu) ili stada stoke se razvrstava u područje G "Trgovina na veliko i malo..." (prema djelatnosti i obilježjima prodane robe) ako obavlja samo ovu djelatnost. Ako obavlja druge djelatnosti, treba biti razvrstan prema pravilu dodane vrijednosti: ovo može biti u područje G ili u druga područja.

Ugovarač se svrstava s jedinicama koje proizvode iste vrste robe za vlastiti račun.

Outsourcing kompletnog procesa šumarske proizvodnje (i)

Naručilac koji posjeduje stabla podugovara kompletan proces proizvodnje šumarskih proizvoda s drugom jedinicom.

Pravila razvrstavanja

Naručilac koji **posjeduje** stabla i time posjeduje finalni output, ali za koga ugovarači obavljaju proizvodni proces, svrstava se u oblast 02, u razred koji obuhvata proizvodni proces u cijelosti.

Ugovarač se razvrstava u razred 02.40.

Outsourcing kompletnog procesa šumarske proizvodnje (ii)

Naručilac koji **ne posjeduje** stabla podugovara outsourcing kompletnog proizvodnog procesa s drugom jedinicom.

Pravila razvrstavanja

Naručilac za kojeg drugi obavljaju proces proizvodnje i koji ne posjeduje stabla razvrstava se u područje G "Trgovina na veliko i malo.." (prema djelatnosti i specifičnosti prodane robe) ako obavlja samo ovu djelatnost. Ako obavlja druge djelatnosti, treba biti razvrstan prema pravilu dodane vrijednosti: ovo može biti u području G ili u drugim područjima.

Ugovarač se razvrstava s jedinicama koje proizvode istu vrstu robe za vlastiti račun.

Outsourcing kompletnog procesa proizvodnje vodenih organizama (i)

Naručilac koji **posjeduje** mrijest podugovara kompletan proces proizvodnje vodenih organizama (akvakulture) s drugom jedinicom.

Pravila razvrstavanja

Naručilac koji posjeduje mrijest i stoga posjeduje finalne outpute, ali proizvodnju za njega obavljaju ugovarači, razvrstava se u granu 03.2, posebno u razred koji obuhvata potpun proces proizvodnje.

Ugovarač se razvrstava u odgovarajući razred grane 03.2.

Outsourcing kompletnog procesa proizvodnje akvakulture (ii)

Naručilac koji ne posjeduje mrijest podugovara kompletan proces proizvodnje vodenih organizama s drugom jedinicom.

Pravila razvrstavanja

Naručilac za koga drugi obavljaju proizvodnju i koji ne posjeduje mrijest razvrstava se u područje G "Trgovina na veliko i malo..." (prema djelatnosti i obilježjima prodane robe) ako samo obavlja ovu djelatnost. Ako obavlja druge djelatnosti, treba biti razvrstan prema pravilu dodane vrijednosti: to može biti u područje G ili u drugo područje.

Ugovarač se razvrstava s jedinicama koje proizvode istu vrstu robe za vlastiti račun.

Outsourcing kompletnog procesa proizvodnje energije (i)

Naručilac koji **posjeduje** sirovine za proizvodnju energije (kao što su nafta, ugljen, plin, drvo, poljoprivredni ostaci itd.), a podugovara kompletan proces proizvodnje energije s drugom jedinicom .

Pravila razvrstavanja

Naručilac koji **posjeduje** sirovine za proizvodnju energije (kao što su nafta, ugljen, plin, drvo, poljoprivredni ostaci itd.) i stoga posjeduje finalni output, ali za koga proizvodnju obavljaju ugovarač, razvrstava se u područje D, posebno u razred koji korespondira cjelokupnom procesu proizvodnje.

Ugovarač se razvrstava u odgovarajući razred područja D.

Outsourcing kompletnog procesa proizvodnje energije (ii)

Naručilac koji **ne posjeduje** sirovine za proizvodnju energije (kao što su nafta, ugljen, plin, drvo, poljoprivredni ostaci itd.) podugovara kompletan proces proizvodnje s drugom jedinicom.

Pravila razvrstavanja

Naručilac za kojeg proizvodnju obavljaju drugi i koji ne posjeduje sirovine za proizvodnju električne energije (kao što su nafta, ugljen, plin, drvo, poljoprivredni ostaci itd.) razvrstava se u područje D

razred 35.14 ili 35.23 (prema djelatnosti i obilježjima prodane robe) ako obavlja samo ovu djelatnost. Ako obavlja druge djelatnosti, treba biti razvrstan prema pravilu dodane vrijednosti. Ugovarač se razvrstava s jedinicama koje proizvode istu vrstu robe za vlastiti račun.

Outsourcing drugog kompletnog procesa proizvodnje dobara

U slučajevima ribarstva, rudarstva i vađenja i snabdijevanja vodom, naručilac za koga proizvodnju obavljaju drugi se razvrstava u trgovinu (prema djelatnosti i obilježjima prodane robe) ako obavlja samo tu djelatnost. Ako obavlja druge djelatnosti, treba biti razvrstan prema pravilu dodane vrijednosti: to može biti u područje G ili u druga područja.

Ugovarač se razvrstava s jedinicama koje proizvode istu vrstu robe ili usluga za vlastiti račun.

6.4 Legislativa

Legislativa za primjenu Klasifikacije djelatnosti BiH 2010 u Bosni i Hercegovini

- Zakon o statistici Bosne i Hercegovine ("Službeni glasnik BiH", broj 26/04 i broj 42/04),
- Zakon o klasifikaciji djelatnosti u Bosni i Hercegovini ("Službeni glasnik BiH", broj 76/06, broj 100/08 i broj 32/10),
- Odluka o klasifikaciji djelatnosti u Bosni i Hercegovini ("Službeni glasnik BiH", broj 47/10)

Legislativa Evropske unije o primjeni NACE Rev. 2

- European Parliament and Council Regulation No 1893/2006 of 20/12/2006 establishing the statistical classification of economic activities NACE Revision 2 and amending Council Regulation (EEC) No 3037/90 as well as certain EC Regulations on specific statistical domains OJ L 393, 30/12/2006
- Council Regulation No 3037/90/EEC of 09/10/1990 on the statistical classification of economic activities in the European Community (NACE) OJ L293, 24/10/1990
- Commission Regulation No 973/2007 of 20/08/2007 amending certain EC Regulations on specific statistical domains implementing the statistical classification of economic activities NACE Revision 2
- OJ L 216, 21/08/2007
- Council Regulation (EEC) No 696/93 of 15 March 1993 on the statistical units for the observation and analysis of the production system in the Community
- European Parliament and Council Regulation No 177/2008 of 20/02/2008 establishing a common framework for business registers for statistical purposes and repealing Council Regulation (EEC) No 2186/93